

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravnništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, prilličje. — Naročnina za mesec 6, četrtletno 18 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 32.

LJUBLJANA, četrtek, 22. novembra 1923.

Lelo I.

Gospodarski položaj naših delavcev in nevtralnost strokovnih organizacij.

Celokupni delavski razred v Jugoslaviji trpi izredno v gospodarskem oziru, (da o političnem ne govorimo) in sicer se nahaja delavski razred v Sloveniji še v težjem položaju kot v Srbiji in mnogih drugih deželah, če odštejemo one dežele, ki so v akutnem propadanju. Delavski razred Jugoslavije živi v tej gospodarski bedi iz popolnoma umljivih razlogov. Buržuazija mu je onemogočila, da vodi legalen boj zaboljšanje svojega položaja, in razpusila tudi mnogo strokovnih organizacij.

Naše delavstvo mora v večini slučajev sprejeti one pogoje, ki mu jih stavi delodajalec, ker ni močnih strokovnih organizacij, ki bi prisilile podjetnike, da izpolnijo delavske zahteve. Tako ima naš proletarijat večinoma danes, koncem leta leta 1923, še vedno iste plače kot leta 1919 in 1920, dočim ko so v tem času poskočile cene življenjskih potrebščin za 200 — 300%. Zakaj je tako? Odgovor je enostaven in lahek: delavci nimajo trdnih svojih organizacij in radi tega ne morejo parirati napadov kapitalistov, ki sistematično kratijo in odpravljajo že veljavne delavske pravice. Zato morajo delavci trpeti in sprejemati pogoje, ki mu jih stavi delodajalec. Temu glavnemu zlu — neobstojanje močnih, enotnih strokovnih organizacij se pridružuje še eno: nepravilno razumevanje današnjega položaja s strani mnogo strokovnih funkcionarjev in njihov poskus odtujiti strokovno organizirane delavce od političnega boja.

Ti strokovni funkcionarji prebolevajo ono bolezen, katero je večinoma indu-

striškega evropskega proletarijata prebolevala in prebolela že pred desetletji. Kljub temu, da je n. pr. glasilo »Zveze neodvisnih strokovnih organizacij« »Strokovna Borba« že razjasnila, da se ne sme zamenjavati strankarske neodvisnosti strokovnih organizacij s politično nevtralnostjo, se še vedno gotovi strokovni funkcionarji, zlasti v rudarskih revirjih, ogrevajo za politično nevtralnost strokovnih organizacij in goje v sebi misel, da so strokovne organizacije edina in glavna potrebna podlaga delavskega gibanja.

Delavci v svojem življenjskem interesu ne morejo biti politično nevtralni, brezbržni za politični boj. Kajli, ako bi delavstvo ne nasledovalo celokupne politike buržuazije na vseh poljih in se ne borilo proti njej potom svoje delavske politične stranke, bi pomenjalo to direktno samomor delavskega razreda.

Kaj pomenja, kam vodi deklamiranje nekaterih »sindikalistov« o potrebi politične nevtralnosti strokovnih organizacij. S tem se ne doseže utrditev in zagotovitev obstoja strokovnih organizacij, ampak doseže se ravno nasprotno: da delavci ne gredo v NDSJ, ampak k radikalcem, Orjunašem itd., t. j. da upada bojovna sposobnost in enotnost delavskega razreda in tudi ohlajenje napram delavskim razrednim strokovnim organizacijam. Prepričani smo, da tega noče niti eden aktiven član strokovne organizacije in da bodo vsi prizadeti sodrugi korigirali napačno mišljenje.

Delavske stavke v Jugoslaviji.

Kolikor moči, toliko tudi pravice... Lassale.

Pod tem naslovom priobčuje s. Pavlovič, ki se nahaja sedaj v zaporu, v 4. številki našega marksističnega časopisa »Borba« zanimive misli o delavskem gibanju v Jugoslaviji, s katerimi se izplača, da se bavimo.

Tu prinašamo vse njegove glavne misli in pričakujemo, da se bodo na to oglasili v našem listu s svojim mišljenjem zlasti oni sodrugi, ki delujejo v strokovnih organizacijah. S tem bi se izvršila deloma potrebna diskusija o strokovnem vprašanju, ki je ena najvažnejših točk na dnevnem redu strankine konference.

Sodrugi Pavlovič pravi: »V prošlem 1922. letu se je položaj delavskega razreda v Jugoslaviji poslabšal, kajli medtem ko se je življenje podražilo za 100%, se je delavcem istočasno posrečilo v zelo majhnem številu slučajev, da v najskromnejši meri povečajo denarno plačo. Od 87.000 stalnih, velikih, srednjih in malih gospodarskih podjetij, kolikor se jih je ugotovilo v 1921. letu po oficijelni štatistiki, se je storilo v prošlem letu vsega skupaj okrog tisočdeset poskusov, da se potom štrajka ali mezdne gibanja zboljša mezdni in delovni položaj delavcev. Število delavcev v teh gibanjih ni

znašalo nad 76 — 80 lisoč.« — Sodr. Pavlovič potrjuje to z natančno štatistiko, ki je danes ne moremo priobčiti vsled omejenosti prostora. Po tej štatistiki je propadlo brez vsakega uspeha 11.2% vseh izvedenih stavk. Med temi stavkami so propadle celo one stavke, ki so se vršile za plačanje nadurnega dela; še več: propadla je stavka, v kateri so se delavci borili za to, da se jim že enkrat fiksirajo kakršnekoli plače, ker delavci v dotičnem podjetju sploh ne vedo, koliko znaša pravzaprav njihova plača...

Dalje pravi sodr. Pavlovič: »Tipično je razredno barbarstvo jugoslovanskih kapitalistov sploh; naše delavstvo nima v svojih mezdih odnošajih baš ničesar, kar bi bilo rezultat socialnega zakonodajstva v Jugoslaviji in kar bi izvrševali in kontrolirali oblastni organi. Nekaj malo uredb, »zakonov« in predpisov o zavarovanju delavcev v bolezni, o osemurnem delavniku, o delavskih zaupnikih nima nobenega pomena za življenje... Vrh tega ni redek slučaj, da organi državne oblasti Jugoslavije brutálno dušijo ravno te stavke, ki se v najkorektnější obliki vodijo za izvršitev obstoječih zakonskih predpisov.«

»Preveliko število izgubljenih štrajkov, kljub preveliki skromnosti v njihovih ciljih, je dokaz velike slabosti

strokovnih organizacij, da bi vršile svojo obrambno vlogo napram tako elementarnim interesom mezdne delavstva. To se more pojasniti z dvema stvarima:

Prvo: pravica strokovnega organiziranja je uničena z vladino suspenzijo z dne 19. XII. 1920. l. in z eno permanentno prakso, ki se vrši tudi danes, s prakso udušenja štrajkov...

Drugi razlog za pojasnenje slabosti naših strokovnih organizacij je v nezadostni prilagoditvi, da se deluje pod temi izrednimi političnimi razmerami. Splošno znano je dejstvo, da največje število mezdnih delavcev potrebuje hitre in stvarne pomoči od svojih strokovnih organizacij: ona delavska strokovna gibanja, ki v današnji epohi niso v stanju mobilizirati mase za zaščito tovarn, morajo prožiti tem masam vsaj to možnost, da v gotovi meri zaščitijo sebe pred materijelno propadjo. Strokovno gibanje, ki ne more dati niti enega, niti drugega, je neizbežno obsojeno na zelo občutno slabljenje in izgubo zelo velikega števila delavstva iz strokovnih organizacij.

Pri nas bi delavske strokovne organizacije mogle odgovoriti oni drugi zahtevi, če bi imele pravico svobodne koalicije. Brez tega one niso močne, da v večjem razmerju, da faklično vr-

šijo svojo akcijsko in zaščitno misijo v delavskem razredu. Ta brezupnost nalaga potrebo, da se po onem ruskem vzgledu iz periode 1906 — 1913 l. vodijo polorganizirani štrajki ljudi neorganiziranih množic z vsemi težkimi in riskantnimi posledicami.

Akcijski in tovarniški komiteji po podjetjih (obratne celice) bi morali biti makar improvizorno stvarjeni, da bi mogli voditi vsakodnevne povode nezadovoljstva po podjetjih v pravcu objavljenja spontanih obustav dela in stavk. — V Jugoslaviji je preko 1500 podjetij tovarniškega značaja, kjer bi se moglo storiti le akcijske komiteje. Da, ali vse to je velik taktičen in organizacijski problem, katerega niso znale rešiti naše razbite strokovne organizacije niti v treh letih krize. Felišični predsodki o nenadomesljivosti strokovnih organizacij v gospodarskem boju delavskega razreda so napravili to fatalnost, da se v času zabranjevanja strokovnih organizacij ne vzame novega možnega sredstva za neobhodni razredni boj tega mučeniškega proletarskega ljudstva.

Sicer pa ima vsaka dragocena izkušnja svojo logiko, pa bo tudi ta naša izkušnja storila to, da se bo podvzelo vse mogoče, da bo stvar razrednega boja v Jugoslaviji triumfirala.

Za gladujočo proletarsko Nemčijo.

Na pomoč nemškemu proletarijatu! Centralni odbor NDSJ je sklenil, da se odzove apelu Internacionalnega komiteja Delavske pomoči (IDP) in da podvzame vsestransko akcijo za pomoč nemškemu sodrugom.

Bankrotstvo nemške kapitalistične politike je povzročilo strahovito katastrofo: lakoto, ki vlada v najbolj gosto naseljenih in najbolj industrijskih krajih Nemčije.

Milijoni in milijoni nemških delavcev ne bodo imeli v najbližjem času kaj jesti, milijoni in milijoni žena in dece nemških delavcev stoje pred gotovo smrtjo, stotine in lisoči otrok že umirajo.

Ali razen lakote vlada tudi strašna brezposelnost in draginja. Preko deset milijonov nemških delavcev je brez dela, kilogram kruha stane 40 milijard mark (70 Din).

Ta katastrofa grozi, da bo mnogo hujša od prirodne katastrofe v Rusiji l. 1921. Ona mora vzbuditi sočustvovanje vsakega proletarca in vsakega človeka in mi se moramo odzvati svoji razredni internacionalni dolžnosti in priteči na pomoč nemškemu delavcem in to čim prej in čim izdatneje.

Radi te akcije se ne sme niti malo zaustaviti akcija za pomoč bolgarskim revolucionarjem. Mnogo organizacij in krajev še ni izpolnilo svoje dolžnosti.

Čeprav se nahajamo mi v težkih razmerah in čeprav imamo tudi svoje lastne žrtve, ki so izpostavljene najhujšim izkušnjam, moramo dati mnogo več in našo akcijo postaviti v čim širšo podlago in našo požrtvovalnost posveliti vsem smerem.

Ruski delavci in kmelje so takoj dvojno vrnili, kot so prejeli. Čeprav žive tudi oni še v težkem položaju, so po-

kazali ponovno neprekosljiv vzgled vdanosti in požrtvovalnosti. Oni so takoj poslali preko 100.000 centov žita nemškemu delavcem.

Pokažimo tudi vsaj približno svojo požrtvovalnost! Sedaj, ko se gre za našo razredno solidarnost, našo internacionalno dolžnost, človeški čut, za čast in ugled naše stranke, morajo ili vse organizacije in vsi sodrugi na delo!

Centralni odbor NDSJ.

Pomožna fronta se širi.

Internationalna konferenca v Pragi.

5. in 6. novembra se je sestala v Pragi konferenca internacionalne delavske pomoči. Konferenca se je pečala z vprašanjem organiziranja pomožne akcije za gladujočo Nemčijo. Vsi udeležniki konference so bili edini v tem, da je neobhodno potrebna taka akcija in zastopniki nekaterih dežel so že mogli poročati, da je v njihovih deželah akcija že v teku. Iz Holandske in Avstrije so šli že prvi živilski transporti v Nemčijo.

Internationalni kongres pomoči za Nemčijo.

Povabilo k internacionalnemu kongresu vseh pomožnih organizacij in komitejev z dnevnim redom: Lakota v Nemčiji.

Podobno kot l. 1921, ko so bili po strašni naravni katastrofi ogroženi milijoni ruskih delavcev in kmelov po težki lakoti, se gibljejo danes po vsem svetu stotisoči rok, da pomagajo od liste stiske ogroženim nemškemu delavcem, uradnikom, malim rentnikom in drugim nepreskrbljenim slojem.

Skoro vse organizacije in komiteji, ki so delali z nami za omiljenje ruske stiske, so prevzele danes pomožno akcijo za gladujočo Nemčijo.

Kot v letu 1921 prevzemamo zopet inicijalno za sklicanje internacionalnega kongresa, ki naj združi vse za nemško gladovno pomoč delujoče organizacije in osebe. Ta kongres bo pridobil nove plasli za akcijo in se bo istočasno posvečeval o tem, kako naj

se doseže skupno delo poedinih po-možnih komitejev in organizacij.

Kongres se vrši na nedeljo, 2. decembra v Berlinu (poslopje parlamenta).

Za internacionalno delavsko pomoč: Klara Zetkin, Käthe Kollwitz, dr. A. Paquet, Ernst Toller, Willi Münzenberg,

Max Barhel (Nemčija); Anatol France, Henry Barbusse, André Marly (Francija); Henriette Roland-Holsi, Edo Fimmen, Kruij, Brommeri (Holandska); Andersen-Nexo (Danska); Mathien Pasteeel (Belgija); prof. Forel Platten (Švica); Smeral, Kreibich (Češka); Grazia-

dei, Misiano (Italija); U. Sinclair, Davis (Amerika); Crawford, Whitehead (Anglija); Lunačarski Petrovski, Bogdanov, Maxim Gorki, Olga Kamenjev (Rusija).

• • •

Internacionalni pregled.

Volitve na Bolgarskem so se izvršile v znamenju najbolj barbarskega terorja.

Dne 18. novembra so se vršile v Bolgariji volitve v parlament. Vladne stranke, združene s socialisti, so bolgarskemu ljudstvu z najhujšim nasiljem, bajoneti, bombami in grožnjami onemogočile, da svobodno glasuje in izreče svojo voljo. Pristašev komunistične in zemljoradniške stranke v večini krajev sploh niso pustili na volišče, tako da so bili oddani vsi glasovi za današnjo divjaško fašistovsko-socialistično vlado tudi v onih krajih, kjer imajo komunisti in zemljoradniki ves narod za seboj.

Borile so se v glavnem tri liste, ponekod samo dve: to so združeni fašisti-socialisti, zemljoradniki in komunisti.

Zemljoradniki in komunisti so v mnogo krajih nastopili skupno.

S takim barbarskim nasilstvom je jasno, da je dobila vlada večino glasov. V Sofiji je dobila vlada 15.000, komunisti pa 8000 glasov. V drugem večjem mestu Varni je dobila vlada 3000 in komunisti 4400 glasov. Rezultati iz vseh poedinih mest sicer še niso doslej znani, vendar je gotovo, da so dobili fašisti večino. Kakor se sodi, bo imela vlada v prihodnjem parlamentu 195, komunisti in zemljoradniki pa 52 mandatov.

Če imamo pred očmi ta nezasišlan fašistovski volilni teror in krvavo udušenje komunistično-zemljoradniške vstaje, mora priznati vsakdo, da je komunistična stranka Bolgarije usidrana v masah, da je za bolgarskimi komunisti večina delavcev in kmetov. Fašistom se je sicer za enkrat posrečilo polvoriti razpoloženje delovnega ljudstva Bolgarije, ali to ne pomenja ni malo, da je revolucionarna stvar v Bolgariji ugasnila, ampak da nasprotno tli naprej, da v svojem momentu izbruhne nepremagljivo na dan.

Problemi nemške revolucije.

(Nadaljna izvajanja Zinovjeva).

Zinovjev je v svoji seriji razprav o nemški revoluciji posebej razmotrival vprašanje nemške revolucije in ruske proleto-revolucije, kjer pravi med drugim:

»Pažnja vsega sveta se obrača vedno bolj k dogodkom, ki dozorevajo v Nemčiji. Samo popolnoma slepi ljudje ne vidijo, da se bo v najbližnjem času odločila usoda Evrope v Nemčiji, da se bo obrnil najvažnejši list v zgodovini svetovne revolucije, da se bližajo dogodki, ki določajo usodo najnovejše politične zgodovine za desetletja.

Naravno reagira vsak razred na dogodke v Nemčiji na svoj način. Najna-

prednejši delavci vsega sveta pojmujejo popolnoma jasno zvezo nemške revolucije z usodo internacionalnega proletarijata. Če tega še ne pojmuje jasno gro proletarske mase, vendar čuti to instinktivno. Zapadnoevropski kapital, posebno francoski je delal dosedaj smehljajoč obraz in postopal tako, kot da ga ne interesira »anarhija« v Nemčiji. Ali zlasli energično reagira na dogodke v Nemčiji ruska kontrarevolucija meščanov in veleposesnikov. Od zmage kontrarevolucije nad nemškim proletarijatom pričakuje ruska buržuazija in veleposesniki svojo rešitev. In s svoje strani imajo popolnoma prav. Če moremo biti rešeni sploh še po čemu, moramo biti le po zmagi evropske buržuazije nad nemško revolucijo.

Zaman poskušajo poedini »sovjetski« buržuji ohladiti temperament svojih »bralov« — belih emigrantov. List Social-revolucionarjev poroča:

»Inteligentni človek, ki stoji od boljše-vikovo ravno tako daleč ko od prebivalcev na Marsu, piše iz Rusije v Nemčijo: Vrnite se čim prej domov, mi smo tu že v tihem pristanišču in pri vas šele pričena plameneti oktobrski ogenj leta 1917.«

Časopis Miljukova, voditelja meščanskih in veleposesniških emigrantov, opazuje dogodke v Nemčiji tako-le:

»Najžalostnejše za Nemčijo je to, da nikjer ne zadene politični smrtni boj na smrtno žalost patriotičnega nemira. Državni zbor (parlament, op. ur.) je še bolj brezčasten kot ruski predparlament v oktobru 1917.«

V Beogradu se je zbral beli štab veleposesnikov. Tu se liska tudi časopis »Novoje Vremja«, ki se je izselil iz Petrograda. V tem listu se čita:

»Popolnoma jasno je — če bi se sklenilo v Evropi, da se strogolavi sovjetsko vlado in se zopet uposlavi red v Rusiji — da bi se izvedlo ta sklep v glavnem s silami ruske bele emigracije. Od Evrope bi morali zahtevati denarnih sredstev, tehnične podpore in mor-da varstvo elape, dočim ko bi se izvršila oborožena operacija brezdvomnih s silami onih Rusov, ki bi sledili velikemu knezu Nikolaju Nikolajeviču in generalu Vranglu.«

In dalje:

»Vzemimo enkrat najneverjetnejše. Najboljše čete ruske armade generala Vrangla bi bile razpršene. Intervencijo bi mogli dokončati izključno le inozemci. Tudi v takem slučaju bodo morale ostali simpatije vsakega ruskega patrijota brez ozira na njegovo orien-tacijo in politično naziranje na strani

inozemcev. Jasno je, da bi se podvzelo oboroženo intervencijo, za katero bi se odločila Evropa, ne radi naših lepih oči in ne iz simpatije za nas, ampak izključno zato, ker zahtevajo tako interesi Evrope.«

Stvar je jasna: Evropa bo potrebovala povodom nemške znova oboroženo intervencijo proti zvezi socializističnih sovjetskih republik. Vzšla bo zopet zvezda Nikolaja Nikolajeviča in generala Vrangla. Če se bo posrečilo evropski buržuaziji zadušiti nemško proletarsko revolucijo in napraviti sunek proti sovjetski Rusiji, potem bo znova poklicana v aktivno vojaško »armada« Nikolaja Nikolajeviča in Vrangla proti delavcem in kmetom Rusije.«

Ko navede Zinovjev še nekaj dokazov za te namene kontrarevolucije, pravi: Ruski delavci, kmetje in rdeči vo-jaki morajo vedeti, da ni spojena naša usoda z usodo nem. proletarijata samo za to, ker simpatiziramo mi, ruski komunardi z bojem delovnih v drugih de-želah, ne mi smo zainteresirani s krvjo in blagom kot razred, ki stoji na čelu naše države. Razcefrali Nemčijo na nekaj »neodvisnih« držav, poklali proletarsko avantgardo in polem, po kral-kem času, pustili marširati belo Nemčijo proti sovjetski Rusiji — to je načrt evropske buržuazije, ki jo vodi gospod Poincaré, to je načrt, v katerega upa ruska buržuazija in ruski veleposesniki... Evropska buržuazija in ruska kontrarevolucija računata s tem, da bodo brezpogojno podvzele proti ruski revoluciji bela Poljska, bela Finska, in bela Rumunija vse, kar se jim bo ukazalo, in da se jima bo posrečilo s temi državami, po udušenju nemškega proletarijata, vreči nad ruske delavce in kmete še belo Nemčijo in ruske bele oficirje, ki žive v inozemstvu in stoji pod komando generala Vrangla in Nikolaja Nikolajeviča. Potem je igra dobljena... — In za to bo gledalo tudi rusko delovno ljudstvo, da razblini sanje evropske buržuazije in ruske kontrarevolucije in bo s tem napravilo veliko žalost našim vrlim socialistom, ki se navdušujejo v svojih listih za rešitev nemške buržuazije.

Položaj v Nemčiji.

Od proglašene obsebnega slanja 26. septembra do 9. novembra ni minil skoro noben dan, da se ne bi odigrali v Nemčiji novi važni dogodki. V zadnjem tednu pa vendar izgleda položaj v Nemčiji malo manj viharen. Na Bavarskem je nastopilo gotovo pomirjenje.

Demonstracije pobilih Hitlerjevih fašistov so ponehale; vrši se le še boj plakatov in časopisov. Najžalostnejšo vlogo pri tem sporu med bavarsko buržuazijo samo pa igra gospod general Ludendorff. Ko se je ponesrečil njegov puč in so njega aretirali, se je obnašal kot zasačen židovski oduher, ki skuša s lisoči nerodnimi izgovori prepričati svojega ložitelja, da je prav-zaprav revež, nedolžen revež. In Ludendorff je danes fakično revež, ker po ponesrečenem fašistovskem puču in svojem mizerabelnem obnašanju je izgubil vsak političen vpliv.

Notranje-politični položaj Nemčije označuje tuljenje ministrskega predsednika Stresemanna proti »marksizmu«. Nasproti znanemu svetlopisemskemu izreku: »V začetku je bila beseda« se skuša, ali — samo skuša — Stresemann oprijeli načela: »V začetku je bilo dejanje«; seveda hoče uporabljati to gospod Stresemann samo proti proletarijatu. Ta leden je hotel to tudi javno dokazati, da je on odločen nasprotnik »marksizma«. Po oslrem proti-marksističnem govoru v Halle je šel takoj na delo, da dá še bolj črno barvo svojemu ministrskemu kabinetu in je poveril poše notranjega ministrstva znanemu reakcionarnemu Jarasu.

Ali kljub vsemu reakcionarnemu prizadevanju Stresemanna, je veliko vprašanje, ali bo mogel on še nadalje ostati poslovodja fašistovske reakcije. Kajti fašisti niso ž njim niti malo zadovoljni, ker oni potrebujejo in hočejo moža, bi bil v očeh kontrarevolucije manj kompromiliran in pripravljen, da bi brez dolgega oklevanja odpravil zadnje pravice nemškega delavskega razreda.

Gospodarski položaj se je zopet zelo poslabšal. Brezposelnost silno narašča. Kurz marke je padel zopet za 400%. Radi tega skačejo neprestano cene.

Zunanji položaj se je še bolj poostri, ker se je oglasila zopet tudi Anglija, ki zastopa slatišče, da je treba vzpričo povratka prestolonaslednika v Nemčijo slopiti še bolj na prste Nemčiji. Vodilna glava male entente, Beneš, je izjavil, da je sicer Hitlerjev puč notranja nemška zadeva, ali da znači povratek Hohenzollernske dinastije v Nemčijo internacionalno zadevo.

Splošen značaj položaja v Nemčiji ostaja še naprej: na eni strani se pripravljata reakcija za pohod, na drugi strani pa proletarijat pod vodstvom komunistov. Doslej merita oba svoje moči v poedinih bojih, skoro si pa bosla pogledala oči v oči...

Zbirajte za fiskovni sklad „Glasa svobode“!

LISTEK.

Oklopni vlak št. 14-69.

»Ne bo nas spodil. Ho-o-o!«
Udaril je konja preko znojnega hrbta.
Vajnska je kričal:
»Naprej le naprej!... Cel štab ogleduje četel Hudič vzemi tega stotnika z njegovim oklopnim vlakom. Vozi k Jegoriču!«
Voz je hitel mimo kmetov, ki so se zabarikadirali. Vzpeli so se na kolena in molče motrili onega, ki je stal na vozu, potem so zopet vzeli v roke puške in čakali na vlak.

Bobneče in ogenj bruhajoč je besnel oklopni vlak naproti.

Vajnska je zamižal.
»Previsoko merijo,« je dejal Snobov. Vidi se vendar popolnoma razločno. Menda so vsi pobesneli tu notri! Ali mar ne vidite?«
Vajnska je tulil od jeze, zgrabil vrbovo šibo in pričel bicalti konja.
Veršinin je stal široko razkoračen na vozu, s temnim, jeznim obrazom.
»Vzdrži-ite, sodrugiče!«
»Ne popustite!« je tulil Vajnska.
Kmetje v grmovih so odgovorili na nevojaški način:

»Že prav...«

In to je zvenelo tako zaupno in zanesljivo, da se je celo še Snobov povzpel na kolena in držeč puško v iztegnjeni pesti kričal:

»Umremo tako ali tako...«

In prišel jim je nasproti ne več strašen oklopni vlak. Vajnska je grozil s pestjo:

»Boste že dobili!«

Bradati mož na vozu je komandiral. Kmetje so kopičili drevesna debela čez železniški nasip in se tiho plazili. Oklopni vlak je skoro sunil proti debelom in otvoril ogenj na nje in iz največje bližine.

Drevesna debela so bila kot trupla in trupla kot drevesna debela — lezle so veje in roke; mlado, zdravo meso so imeli vsi — drevesa in ljudje.

Nebo je bilo temno in težko, skovano iz železa in pod tem nebom je brljgala lokomotiva.

Kmetje so se prekrižali, nabasali puške in porinili debela naprej.

Jelke so bile kot sulice, oklopni vlak jih je drobil kot vžigalice.

Kot zreli sadovi v vetru so padali ljudje in poslednjič poljubljali zemljo.

Roke se niso več ganile, telo je otrpnilo, zemlja je imela usmiljenje. V začetku jih je bilo na tucate. Tih so jokale žene za gozdno poljo. Potem so bile stotine in vedno bolj je naraščalo javkanje.

Manjkalo je že ljudi, da bi odnašali trupla. Ali kmetje niso odpovedali. Končno se je oklopni vlak ustavil.

Tedaj je na daleč zadonel klic Veršina:

»Na-apre-aj, sodru-u-ugi!«

Kmetje so jurišali na oklopni vlak.

Svinec in baker je deževal na vsej strani iz jeklenih sten, prodiral v telesa, mesaril trebuhe in ramena, udarjal skozi meso, prinašal smrt.

Kmetje so tulili:

»O-a-a-a-oi!«

Trava se je plasila preko prsi in trebuha. Ormovje se je vkopalo s svojimi vejami v obraze in švištele mimo brad in izpod mokrih znojnih las so se napejale ustnice:

»O-o-a-a-a-oi!«

Plameni so ostali v hrbtih, čisto blizu so slali temni vagoni.

Parlizoni so virgli bombo proti kolesom. Eksplozirala je in odmevala v prsih slehernega.

Kmetje so se umaknili.

Jutro je žarelo

Ko so ob dnevi luči zagledali mrtiče, so zahtuli kmetje, kot bi jih kdo deval iz kože, in znova so jurišali na vlak.

Veršinin je sezul čevlje in hodil bos. Snobov se je previdno plazil po vseh štirih in se na poseben način ogibal grmov.

Vajnska je z navdušenimi očmi pogledal Veršinina in zakričal:

»Ho-ho, Nikita Jegorič!«

Vajnskin obraz je bil vesel, samo v očeh so se svetile solze.

Oklopni vlak je zažvižgal.

Stisnite mu grlo,« je prodorno zakričal Vajnska, se prijel svojih prsi in dejal s fan-kim glasom, kot govore bolni otroci:

»Moj bog... tudi menel!«

Zgrudil se je.

In on je umrl.

Drugič so se umaknili.

Znoječi se vojaki so z vodo hladili žareče vroče strojne puške. Njihove črne, razprskane roke so se nervozno gibale.

Vlak se je mirzično tresel in žarel kot bolnik ob napadu.

»Prokleta druhal,« je kričal stotnik. Bolelo ga je, da mu ne pade v glavo nobeno povelje in preklinjanje se mu je zdela še najprimernejše in najlažje.

Kmetje so napadli vlak.

Mnogo mnogo jih je bilo... Vsi so pripravljani umreti. Zopet se poležejo po grmovih in naskočijo vlak poslednjič...

Že jurišajo...

Vsevolod Ivanov.

Nemška rentna marka.

S 15. novembrom se je uvedla v Nemčiji rentna marka kot plačilno sredstvo. Vlada je hotela s tem udeležiti željo po uvedbi stvarno kritega denarja, hotela je usrečiti sanjam milijonov. Nemški kapitalisti pravijo, da so osrečili nemške delavce z novim denarjem, ki je krit.

Kako izgleda v resnici finančna stran novega denarja? Kakor znano, ne gre v prvi vrsti za toliko imenovano »kriji« papirnatega denarja, ampak za njegovo izmenjavo. Pravijo da ima imenik rentne marke pravico na obresti in izplačilo. Izplačalo bi se v petih letih, ali ni pa prav nič določeno, v kakšni obliki in kakšnem denarju se bo to zgodilo.

Ce vzamemo mesečne izdatke nemške države, ki se cenijo na 1.5 milijard zlatih mark in nasprotno dohodke, vidimo, da država ne bo mogla dolgo kreditirati rentne marke. In kaj bo potem? Ali državni bankrot ali pa dalje fiskalni bankovci... Usoda rentne marke je torej ista kol dosežanje papirne marke.

S političnega stališča pomenja uvedba rentne marke predajo državne pozicije v priloge velekapitala. Rentna marka predstavlja popolno finančno odvisnost države od rentne marke.

Volitve v Angliji.

Angleški parlament je razpuščen in volilni boj je že v polnem teku. Ta volilni boj se vrši predvsem med tremi najmočnejšimi angleškimi strankami; konservativci, liberalci in delavsko stranko.

Valitve so se razpisale tako hitro radi rezultatov konference delegatov angleškega imperija, o kateri smo poročali v našem listu. Ta konferenca se je zlasti bavila z vprašanjem milijonov brezposelnih delavcev v Angliji in konferenca je prišla do mišljenja, da leži glavni vzrok brezposelnosti v tem, da dežele s slabo valulo lahko konkurirajo z angleško industrijo, ki je vezana na visoko stoječi angleški funt. S tem je prišlo na dnevni red vprašanje zaščitne carine proti inozemskim proizvodom. In Baldwin je predlagal, naj se uvede carino na vso tujo manufakturo, carine prosto naj se uvaža žito in meso; pri uvozu pa naj se dovoli angleškim kolonijam (dominijonom) posebne ugodnosti. To naziranje se imenuje protekcijonizem in je glavna točka volilnega programa konservativne stranke. To je za Anglijo tako važno vprašanje, da je sklenila dosežanja konservativna vlada, da razpiše volitve.

Proti protekcijonizem so združeni liberalci (na čelu Lojd Džorž in Asquith). Liberalci naglašajo, da ne gre samo za industrijske produkte, ki bi se dali res v carino zaščititi, ampak da gre zlasti tudi za trgovino, temelj angleškega kapitalizma, ki bo s carino občutno prizadeta. Uvoz s carino bo onemogočen in to bo povzročilo krizo trgovskega kapitala.

Delavska stranka pa smatra, da je izhod iz današnjega položaja v izdatnem obdavčenju celokupnega kapitala. Najbrže bodo konservativci propadli in najbolj bo napredovala delavska stranka, ki je že pri zadnjih volitvah dosegla ogromne uspehe.

Težkoče češke buržuazije.

Po občinskih volitvah na Češkoslovaškem je očitno, da nima današnja vladna koalicija nobene večine prebivalstva za seboj. Vladin list se žolaži s tem, da vlada ne potrebuje te večine. Vlada še do danes ni objavila uradnega poročila o izidu volitev.

Vrhu tega ima vlada proti sebi močno krilo češke buržuazije same — nacionalne demokrate, ki naslopaajo vedno samozavestneje. Napredek reakcije v internacionalnem obsegu, slabost Masaryka in Beneša napram Poincaréju je zelo opogumilo omenjeno desno krilo češke buržuazije. Demokrate hočejo izkoristiti svojo močno gospodarsko pozicijo — za njimi stoji ves finančni kapital — za politični sunek in zbirajo v ta namen okrog sebe vse desne in nacionalistične elemente. Tako vre in se kuha med češko buržuazijo.

Se važnejše kot to je pa gibanje v masah delavstva. Od zunaj vplivajo dobro na gibanje proletarijata Češko-

slovaške boji v Nemčiji, na znotraj pa zlasti slabo vpliva izgubljeni boj rudarskih delavcev in dviganje cen kljub znižanju plač. V zvezi z boji v Nemčiji je našla akcija češke komunistične stranke za pomoč nemškemu proletarijatu velik odmev v delavskih masah in simpatijo v drugih krogih. 25. novembra se bo vršil državni kongres obratnih in revirskih svetov rudarstva.

S tem se pričinja nov revolucionarni pohod češkoslovaškega proletarijata, ki je zlasti važen za podporo nemškega proletarijata.

Alemlator na bivšega bolgarskega poslanika Daskoiova oproščen.

Prošli teden se je vršila v Pragi sodna obravnava proti Nikolovu, ki je umoril po nalogu bolgarskih fašistov bivšega bolgarskega poslanika v Pragi, Daskalova, ki je bil levi zemljoradnik. Reakcionarni porotniki so Nikolova oprostili. S tem je reakcionarna češka buržuazija obsodila na smrt žrtev — Daskalova, morilca pa oprostila.

Vsled oprostitve Nikolova je nastalo veliko ogorčenje in vršile so se protestne demonstracije. Policija je pod tem pritiskom Nikolova ponovno aretirala in razprava proti njemu se bo najbrže obnovila.

Alemlator na Vorovskega tudi oproščen.

V Lausanni, v Švici se je prošli teden končal proces proti alemlatorju na poslanika sovjetske Rusije s Vorovskega, ki ga je ob priliki lozanske konference ubil bivši caristični oficir Conrad s pomočjo Palunjina, oba navdušena Vranglova.

Med procesom so prišle na dan težke obtožbe proti ruskim kontrarevolucionarjem. Sam Dostoval, bivši general v Denikinovi in »Vranglovi« armadi je priznal, da so Vranglove čete vršile barbarski teror nad ruskim ljudstvom. Izjavil je, da je Vrangel navaden avanturist in lopov. Vrangel in Denikin, da sta dala v masah masakrirati ruske delavce in kmete.

Nadalje je izjavil, da je sovjetska vlada edina predstavnica ruskega naroda in če bi sovjetska vlada padla, da bi nastal najhujši teror in klanje v Rusiji.

Končno je izjavil, da je bil obtoženi Palunjin v beli armadi kot špijon, da so to službo opravljali sami najnižkotnejši lipi, razbojniki in roparji.

Bivši caristični general Dobrovoljski je tudi potrdil, da je Vrangel avanturist in da je bil beli teror strašen. Dan je bil nalog, da se pobijejo vsi ujetniki!

Na izrecno vprašanje je odgovoril, da ni komunist, ni simpatizer, ali da kljub temu priznava sovjetsko vlado, ker za njo stoji ruski narod.

Položaj na Madjarskem.

Aretacija Ulaina in drugih madjarskih vodilnih fašistov, o čemur smo poročali v zadnji številki, je izzvala oster spor med buržuazno kliko (z Belhrenom na čelu), ki se nahaja na vladi in opozicijsko fašistovski buržuaziji, ki bi jo lahko primerjali z našimi demokrate in »Orjunaši«. Vladajoče buržuazno krilo hoče poravnati ta spor z raznimi pogajanjimi in kompromisi. Ali poravnanje tega spora je nemogoče, ker Belhlen nadaljuje kljub vsemu svojo politiko kapitulacije pred veliko in malo entento, ker odstranjuje vse nadaljnje vojaške igre madjarske lumpeninteligence. Madjarski fašisti bodo zato morali stopiti v odkrit nasilen boj proti Belhenu in bodo dali s tem madjarskemu proletarijatu priliko, da on izkoristi konflikt med buržuazijo in sam poseže v usodo Madjarske.

Fimmen o enotni fronti.

Fimmen, ki se že dalj časa vnema za enotno fronto, je bil od svojega sekretarskega mesta odstavljen. V razgovoru z uredništvom social - demokratskega lista »Hef Volk« izjavlja:

»Da obvarujem svoj razred pred reakcijo, ki postaja vedno močnejša in brutalnejša, tu pred vojno nevarnostjo, hočem, da združim v boju vse antikapitalistične in revolucionarne sile proletarijata. Jaz hočem kolaboracijo (skupno delovanje) med Amsterdamom in Moskvo in da s tem uspel, predvidevam enotno fronto Amsterdama z Moskvo. Hočem boja, da se branimo napadov in v katerem bodo stali ramo ob ramo vsi delavci raznih struj. Navzlic vsem nesporazumom iz preteklosti je potrebna

kolaboracija, kajli brez nje, brez enotne fronte, brez ujedinenja boj ne bo imel niti malo uspeha in vsi dosedanja delavski uspehi bodo na vekomaj izgubljeni. Hočem to kolaboracijo, ker vsebuje edini način, da se rešijo milijoni delavskih življenj... Današnji dogodki v Nemčiji dokazujejo, da imam prav, če verujem, da je enotna fronta ne samo potrebna, nego tudi mogoča. V Saksonski, v Turingiji, v celi Nemčiji se morajo socialisti in komunisti boriti ob rami, ker je proletarijat uvidel, kam ga je zapeljala enotna fronta z buržuazijo...

Politične vesti.

Kupčija na račun ljudstva. Dočim ko vlada v Nemčiji revolucionarno vrenje, ko se poljski delavski razred najenergičnejše bori proti svojim tlačiteljem, ko se vrši v Grčiji boj za in proti monarhiji, ko stopa Madjarska v novo bojnovo frazo, ko hočejo bolgarski fašisti in socialisti z najhujšim terorjem udušiti voljo delovnega ljudstva, — kako izgleda v tem času v monarhiji SHS? Kako in čigavo politiko vodi radikalna vlada?

Radikalna vlada vodi ne samo politiko srbskega parazitske buržuazije, temveč tudi eno privatno, družinsko politiko, v kateri ne najdemo niti trohe ozirov na takozvane »narodne interese«. Radikalna vlada postavlja vedno očitnejše interese dinastije nad vse ostale interese.

Danes mora videti vsakdo, da je šef politike radikalne vlade dvorna kamarila in rumunska kraljica. To potrjujejo tudi vsi opozicijski meščanski listi. Njej se pridružuje sedaj žena, čije pojav v Beogradu je povzročil razburjenje celo v monarhističnih krogih in pri monarhistični »Politiki« — in to je vdova bivšega grškega kralja Konstantina — Sofija. Nedavno smo poročali o vlogi naše vlade napram republikanskemu boju v Grčiji.

Sedaj imamo nov dokaz za to, da čuva radikalna vlada prvem družinske, dinastične interese. Komisija za razmejitvev med Rumunijo in Jugoslavijo je dokončala te dni svoje delo. Tu se je kupčevalo z mesli in vasmii, lu so se pri pogrnjeni mizi prodajali ljudje kot blago na sejmu.

Predstavniki Rumunske in SHS monarhije so se lepo pobotali, da pripade Rumuniji mesto Zombolj in otoka Adakala in Moldava, a za to bo odslopila Rumunija Jugoslaviji par njiv. Nemški poslanci, ki so se doslej vdano klanjali Pašiču, so proti temu protestirali, kajli ljudstvo je proti takemu trgovanju z njim. Radikalci se seveda na to ne bodo ozirali.

Evo, to je politika radikalne vlade: Nasilje nad delavstvom, uradništvom in nesrbskimi narodnostmi v Jugoslaviji, predajanje našega ozemlja drugim državam v interesu dinastije in »porodice«.

Sodišče ukinilo odredbo policije. — Beograjska policija je zaplenila zadnjo številko centralnega glasila NDSJ »Radnik«, ker je videla v članku »Trgovina z narodom« razžaljenje rumunske kraljice. Sodišče je la odlok policije uničilo, ker razžaljenje člana lujega kraljevega dvora ni kaznivo.

Razdelitev Slovenije in Hrvaške na »oblasti«.

Radikalci so izdelali v Beogradu nov načrt za rešitev »ustavne« krize, ki naj zadovolji naše klerikalce, hrv. zajedničarje in demokrate. Po tem načrtu bi se razdelila Slovenija na ljubljansko in mariborsko »oblasti«, Hrvaška pa na štiri. Tem oblastem bi načelovali veliki župani, ki bi ne bili podrejeni direktno ministrom, temveč »ministrskim delegacijam« v Ljubljani in v Zagrebu, ki bi bile nekaj »posredovalni urad med vel. župani in beograjskimi ministri.« — »Slovenec«, gromovnik slovenskih avtonomistov, ne izgublja povodom tega načrta radikalcev o še večjem zaslužnjenju Slovenije in Hrvaške nobenih besedi, temveč pravi k sklepu lepo po klerikalno ali jezuitsko: »Ce se pa vlada domisli na tako trparijo, se pa imenuje »državniška modrost«. — Clovek zaman pričakuje še tretjega »pa«. Klerikalci si pač mislijo: naj radikalci še naprej tako gospodarja, mi bomo — pa — sedeli še dalje lepo v parla-

Bodočnost delavskega razreda je odvisna od dogodkov v Nemčiji... Brez proletarske pomoči iz sosednjih držav, brez podpiranja s strani Amsterdamske Internacionale je poraz nemškega proletarijata siguren... Ce po nemški proletarijat premagan, bo vse izgubljeno za evropski proletarijat. Potem bomo imeli vojni pohod na Rusko... Cas je, da se prične s skupnimi akcijami.

To govori Fimmen, bivši sekretar Amsterdamske Internacionale. Kaj pa naši amsterdamovci??

mentu, — pa — podpisali še kak Markov protokol, — pa — sklicali zaupniški zbor, kateremu bomo povedali, da smo kljub svoji politiki, ki podpira radikalce, vseeno avtonomisti.

Kaj pravijo demokrate? Glavni organ demokratske stranke »Demokratija« piše v svoji 11. številki:

»Mi (demokrate) se bomo borili proti barbarskim metodam, ki jih prakticirajo radikalni organi državne uprave, vstali bomo proti terorju... in zahtevali bomo, da se v vsej državi uvede zakonitost meslo parizanstva in samovolje. Vse ono, kar tvori bistvo tega nasilnega vladanja, se mora podvreči najvestnejši in najstrožji kritiki... Naš list bo olajšal breme onim, ki so krivično preganjani in terorizirani po radikalnih organih.«

»Od svojega početka je sedanji radikalni režim pričel z nasilstvi in brez-zakonjem... Ta režim ne zbira sredstev, pa naj bodo še tako barbarska; radikalni oblasniki so zamenjali načela z balino, a ustava in zakoni so jim kosček nič vrednega papirja...«

Tako pišejo demokrate danes. Ko so pa bili na vladi, so delali isto tako kot danes radikalci in vršili nad delavstvom še hujša nasilja kot radikalci. Gospodje demokrate, če ste res tako opozicijsko - bojnovo razpoloženi, vsanite tudi proti nasilju, ki ga vrši radikalna vlada nad Nezavisno Delavsko stranko! Mi vemo, da tega ne boste storili, ker vam ne gre zakonitost in demokracija, ampak vam se gre za to, da bi vi bili tam, kjer so danes radikalci, da bi mogli polom svojih orjunaških band terorizirati razredno - zavodno delovno ljudstvo.

Bela roka na delu. — Obsodba podpolkovnika Gojkovića. — Podpolkovnik Gojkovič je bil v znanem solunskem procesu obsojen na 15 let. Ali on se je nahajal tedaj v Rusiji, odkoder se je vrnil v Srbijo v maju letošnjega leta in se javil vojaški oblasti. Prišel je pred vojaško sodišče, ki ga je pa oprostilo. To pa ni bilo vseh oficirski »beli roki«, ki je dosegla to, da je prišla njegova zadeva pred višje vojno sodišče, ki ga je v sredo ponovno sodilo in obsodilo na 10 let ječe. Obloženec je zanikal, da bi bil član tajnega udruženja »Ujedinjenje ali smrt«. Te izjave pa višje vojno sodišče ni upoštevalo, ker je sedanji aktivni polkovnik, belorokec Joca Naumović, dal pismeno izjavo, da je on sam uvedel Gojkovića v »črno roko« in da je Gojkovič pred njim položil zakletve. Tako gre mlajši član organizacije za 10 let v ječo, a starejši pričakuje, da ga po tem »patriotskem« dejanju imenujejo za generala.

Radikalni režim ni skropulozen v izbiranju sredstev za ohrano sebe samega.

Kako izgleda agrarna reforma pod radikalnim režimom. — Ko je finančni odbor pregledoval budget ministrstva za agrarno reformo, je prišlo do večjega incidenta. Sedanji minister agrarne reforme Milan Simonović je vedel, da njegovo ministrstvo ni v redu in zato je napravil lepo po balkansko. Da se izogne tej seji, je odšel v Osijek, odkoder je pisal, da ne more prisostvovati seji, ker je nenadoma — zbolel. To je dalo povod raznim članom odbora, da so najostreje kritizirali ministrstvo za agrarno reformo in izjavili, da je škandalozno poslovanje, oziroma neposlovanje tega ministrstva sramota za državo SHS. V tem ministrstvu je 60.000 nerešenih aktov. Za izseljenike je dalo ministrstvo sezidati take bajte, da so se v dveh mesecih podrle. Kje je 30 milijonov dinarjev, ki jih je dobilo to ministrstvo iz dolarskega posojila — se ne

ve. — Kmetje, vprašajte klerikalce, kako to, da zastopajo na ta način vaše interese!

Kam gredo davki, kam ljudski denar? Poročali smo že, da naši ministri varčujejo z denarjem tako, da odpravljajo ministrstva za socialno politiko in agrarno reformo ter nastavljajo 75 novih generalov, povišujejo poslancem dnevnice in zvišujejo proračun za vojno in mornarico. Zadnje vesti nam govore, kam meče država denar, ki ga iztisne iz delovnega ljudstva. Vlada je naročila na Češkem v Skodovih tovarnah novih lopov za celih 300 milijonov dinarjev ali eno milijardo dvesto milijonov kron. Topovi — s temi nas hoče jugoslovanska buržuazija osrečiti. Delavci in kmetje, ki so morali v svetovni vojni pretakati kri za kapitalistične interese, nimajo pričakovati ničesar drugega, kakor da postanejo še enkrat »kanonenfutter« — če

se ne združijo in s štrajkom preprečijo vojno.

Preganjanje naših sodrugov v Skoplju. — 25. m. m. je skopljanska policija prišla v prostore novinarskega zavoda »Balkan« in izvršila preiskavo, »da najde komunistične dokumente o pripravljanju atentatov in revolucije«. Policija seveda ni našla ničesar, vendar je aretirala sodruga Slevana pop Ivanova, češ da je govoril na nekem shodu »profi vladi in državi«, in sodruga Trajkovića, ker so našli pri njem »komunistična« glasila »Radnik«, »Org. Radnik« in »Borbo«. Razen tega je aretirala policija še dva odbornika NDSJ, da s tem onemogoči našim sodrugom v Skoplju volivno agitacijo. NDSJ je dobila v Skoplju kljub vsem policijskim šikanam in prepovedim naših zborovanj 500 glasov.

Iz sovjetske Rusije.

Plačilna vrednost črvonca.

Od 1. decembra 1922 se plačuje v Rusiji razen s papirnati rublji tudi z zlatimi bankovci (t. j. bankovci, ki so kriti z zlato vrednostjo). Na celem denarnem obkolu znašajo li bankovci že dve tretjini. Ko je bila ta zlata enota — črvonec — izvedena, je znašala 118 mil. sovjetskih rubljev, 1. marca 240, 1. septembra pa že 2.050 mil. rubljev. Vrednost se je torej že v prvih osmih mesecih dvignila na 205 milijonkratno, oziroma se je povečala za 1337%. Blagovna vrednost črvonca je po vserskem trgovskem indeksu precej stabilna: 1. decembra 1922 je znašala 7,92, 1. maja letos 8,68, 1. septembra 6,12. Njegova blagovna vrednost je višja kot dolarjeva; 1. aprila je zlat desetrubeljski novček prekosil dolar za 28%, 1. junija za 22%.

Nemški kapitalistični finančniki bi radi rešili razpadajoče gospodarstvo s tem, da bi uvedli po ruskem vzgledu dvojno denarno vrednost. Toda nemškemu gospodarstvu bo pomagalo na noge samo uničenje gospodarskih saboterjev, uničenje kapitalizma, kakor se je to zgodilo v Rusiji.

Ljudska prosveta v sovjetski Rusiji.

Znano je, da so se boljševiki takoj po osvojitvi oblasti z vso silo lotili dela, da bi popravili in dopolnili v ljudski izobrazbi, kar je carizem zanemaril stotletja. Uspeh je bil velik: še sredi bojev z belimi gardisti se je omeržje novih šol širilo na neverjetno hiter način. Naj govore številke!

Leto 1911. je prišlo na 1000 prebivalcev 47 šolarjev, l. 1920 pa 92 (enkrat več!). Stroški za narodno prosveto so znašali l. 1913 6,7%, l. 1920 pa 11.—% celokupnih državnih izdatkov.

Dočim je bilo leto 1914 v 40 ruskih gubernijah samo 130 vzgojevališč za predšolsko dečo, je imela sovjetska Rusija l. 1921 skoro 6000 takih zavodov. Za odpravo analfabetov je bila ustanovljena izredna komisija, ki je imela poleti 1921. čez 50.000 kurzov, kjer se je mogel vsakdo naučiti branja in pisanja. Čitalnice, poljuče knjižnice, pre-

davanja so dosegla tudi najbolj skrite koticke prostrane ruske zemlje.

Toda še lani decembra je izjavil Lenin, da cilj ljudske prosvete še dolgo ne bo dosežen. Kljub vsem naporom je bilo l. 1920 med mestnim prebivalstvom na 1000 skoro 400 analfabetov, po deželi pa skoro 650. Samo v rdeči armadi se je posrečilo povsem odpraviti analfabetstvo.

Prosvetno delo je trpelo tako na pomanjkanju sredstev kot na pomanjkanju ljudi. Katastrofalen pa je postal položaj, ko je l. 1921. nastopil glad. Tedaj je bil storjen korak, za katerega se je prosvetni komisariat le iztežka odločil: uvedlo se je plačevanje za ljudsko šolo (delavski otroci so bili oproščeni). Toda po zadnjem kongresu sovjetoj so se razmere mnogo spremenile: v glavnem letu 1922. so znašali stroški za prosveto 3% vseh državnih izdatkov, letos pa že 8%. Šolsvo je vzpostavljeno celo v gubernijah, ki so največ trpele na gladi. Ker država sama ne more vzdrževati vseh šol, se steka v to svrhu doberšen del lokalnih bidžetov (davki bogatih kmetij, trgovine, gozdov itd.) Šole so stavljene pod vodstvom podjetij in obratov, ki imajo skrbeti za njih napredek. Po meslih delujejo »solrudniški odbori«, ki s prostovoljnimi obdajevanjem staršev dobavljajo sredstva za šole.

Sovjetska Rusija stremi za uresničenjem enotne delavne šole, ki bi bila prepojena z novim duhom — duhom dela in revolucije. Zato pa ji je treba novih ljudi. Proletarskih šol ni mogoče voditi z meščanskimi učitelji. Zato goje sovjeti poleg osnovnega šolsva predvsem vzgojo novih, proletarskih učiteljev. Danes študira 25.000 študentov na delavskih fakultetah, zraven je še mnogo stranskih šol in komunističnih univerz. S teh šol odhajajo učitelji, oboroženi z znanjem novega veka, da se stavijo na razpologo proletarski državi. In v tem tiči veliki pomen teh novih ljudi, ne da se vdinjajo kakim kapitalističnim vladajočim močcem, marveč da ostanejo v svojem lastnem razredu in ramo ob rami. Sodrugi iz tovarnen, iz rudnikov in s širokih ruskih poljan gradijo zgradbo bodočnosti.

Teško invalidom . . .

Prošli teden je izšla posebna izdaja »Vojnega invalida«, v kateri omenjeni list napada dr. Goršiča ki je izvršil redukcijo v oddelku za socialno politiko in pravi nato:

»V času, ki bi trebalo vojne žrtve obvarovati bede in zime, se reducira socialna politika in iz njenega oddelka se meče na cesto invalide z družinami, 90 do 100 odstotne in to proti obljudi ministra, ki jo je dal invalidom v Ljubljani, proti določilom zakona, ki izrecno govori, da imajo invalidi prednost. Dr. Goršič je obdržal neinvalidne, reducirati pa invalide. Dr. Goršič, nesocijalni šef socialne politike, je s tem odstranil vse liste iz oddelka za socialno politiko, ki so imeli korajžo, da so kontrolirali njegovo delo, ki so imeli smelost in poštenost ter čast v prsih, da so izvrševali proti njegovim intencijam socialno delo . . .«

Da, teško je invalidom v monarhiji SHS pod radikalskim režimom. Invalidsko vprašanje se ni niti malo približalo ugodni rešitvi. Položaj invalidov se ne boljša, ampak slabša. Razume se, da je temu v prvi vrsti kriva naša buržuazija in radikalska vlada; ali precejšnji dozo krivde nosijo tudi invalidi sami, ker ne začno energično in na drug način boja za svoje pravice, a največja krivda za brezupno stanje invalidov leži na njihovem centralnem vodstvu v Beogradu.

Mesto, da to vodstvo pove invalidom resnico o buržuaziji in radikalskem režimu, mesto, da povede invalide v boj, vodi centralno vodstvo v Beogradu politiko klečeplazenja pred gospodo in beograjskimi »porodicami«, polni svoje časopise s hiperpatrijotskimi, često nacionalistično-šovinističnimi članki in

hoče pomagati invalidom s pouličnim prosjačenjem!

To vodstvo je tako »korajžno«, da se ne upa reči tisočim žrtvam imperialistične vojne, kdo je kriv njihovi nesreči. Ono je celo toliko podlo, da se nasprotno navdušuje za militarizem.

Invalidi, zlasti slovenski invalidi, stopite na plan proti svojemu centralnemu vodstvu, zahtevajte od njega odločnih korakov — in če tega ne bo storilo, poslavite novo vodstvo, ki vam ne bo sipalo peska v oči, ampak ki vas bo vodilo v boju za vaše pravice!

Mimogrede.

Radić o Pašiću.

46. številka »Slobodnega doma« prinaša mnenje, ki ga je iznesel Radić o Pašiću v Angliji. Radić pravi:

»Med nami, Hrvati, nima Pašić nikogar za seboj. Med Slovenci ima nekaj kupljene inteligence in zaslužnjega uradnišva. Med muslimani ima zelo malo število kupljenih ali do smrti prestrašenih agov in begov. Med ostalimi Nesrbi — Madjari, Nemci in Rumuni ima za seboj nekaj uplašena meščanstva in par kupljenih gospodskih duš.

Pri srbskem kmetu samem je Pašić danes skrajno osovražen, ali se ga pa tako boje, da ga od strahu ne morejo niti sovražiti. Osovražen je radi svoje nasilnosti, a preziran radi svoje pohlepnosti po imetju, v kateri je vso oblast uporabil za to, da napravi sebe in svojega sina za najbogatejša človeka v Srbiji. V slučaju svobodnih volitev ne bi dobil Pašić v Srbiji niti 10 mandatov, a izven Srbije še manj.

Pašić ni niti srbskega, niti slovanskega izvora sploh. Pašić, to pomeni sin paše. On je po rodu Armenec iz armenskega dela bolgarskega mesta Trnova. Ne govori dobro niti enega jezika, pisatelj tudi ni, niti organizator. Ustanovitelj in organizator njegove radikalne stranke je bil eden socialni revolucionar dr. Svetozar Marković.

Za nas, Hrvate, je Pašić velika, ali vedno manjša nepriлика, ali zato pa je za Srbe vedno večja sramota, a lahko poslana za nje tudi prava poguba.«

Vino, rakalija, Orjuna.

To gre skupaj. Seveda denar je za to predpogoj. Neki večer se je pa veliki župan dr. Lukan tako napil, da so mu bili Orjuni nevošljivi in izdali posebno izdajo svojega lista proti njemu. Dr. Lukan je pa zbolel in nadomešča ga g. Kremenšek.

Nov »atentat« na Pašića.

Politična situacija pri nas je nerodna, nerodna zlasti za Pašića. Pašić je zato kot stari lisjak zbolel in moral je »v posteljo«, da vidi kako bi se dalo še malo bolj zavozlati jugoslovanski voz. Ko bi pa že moral iz postelje, se je poskusil nanj nov bombni atentat, ki se je izvršil na poseben način.

Naša vlada je poslala v Makedonijo več komitašev, da tam z bombami in revolverji vcepijo ljudem »srbsko misel«. Med temi komitaši je bil tudi neki Milan, ministrski sluga, ki se je pred par dnevi vrnil v Beograd. Dve bombi, ki jih je prinesel s seboj, je dal spravit v stanovanju glavnega vratarja, ki se nahaja pod dvorano, kjer zboruje ministrski svet. Zandarji so oba osumili atentata na bolnega Pašića in so ju aretirali. Bila sta sicer takoj oba izpuščena, ali iz službe sta odpuščena, da izgleda ves »atentat« resneje in da more Pašić še dalje bolehati na razburjenju.

Razno.

Ameriški žurnalst Graves, ki je služil dve leti v Sibiriji kot oficir, je bil tudi poklican kot prič. On je tudi konstatiral, da se rdeči teror ne da niti primerjati z belim, kajti bele čete so bile sestavljene iz samih razbojnikov in lumpov. Izjavil je, da beli nimajo nobene pravice, pritoževati se nad rdečim terorjem. Nato je prečital dokumente o strahotah, ki so jih vršile bele bande. Razen boljševikov je bilo po belih bandah pomorjenih 30.000 ljudi brez vsakega sodišča in krivice. Belemu generalu Semjonovu ni dovolila niti ameriška vlada, da bi bival v Ameriki, ker ga je smatrala za navadnega kriminalnega zločinca.

Dr. Georg Montandon, švicarski zdravnik, ki je bil delegat švicarskega rdečega križa v Rusiji l. 1919 in 1920 je dejal, da so boljševiki dvakrat odpra-

vili smrtno kazen, ali da so jih obkrajn kontrarevolucionarji in ententini imperialisti prisilili do tega, da so zopet uvedli smrtno kazen.

Ameriški polkovnik Morrow je izjavil, da je beli general Ungern - Sternberg požigal cele vasi in dal pobiti vse prebivalstvo. Dal si je prinašali odsekane glave žena, ki so mu ugajale! Ko se je pojavil tifus, je dal vse bolne posreljati!

Rappoport, francoski komunist je očrnil poštenost in marljivost Vorovskega kot tudi drugih sovjetskih predstavnikov. Rappoport je osvetil pokvarjenost ruskih kontrarevolucionarjev, od katerih je eden streljal tudi na njegovo hčerko samo zato, ker je njen oče komunist!

Kljub vsem strašnim obložbam ruskih kontrarevolucionarjev sta bila oba atentatorja oproščena in s tem je ponovno dokazana »pravičnost« buržuaznega sodišča, ki obeša delavce in pušča na svobodo navadne razbojnike, morilce proletarskih predstojnikov. Morilci se sicer svobodno izprehajajo, ali njihovo počelje je obsodila ne samo internacionalno proletarska javnost, temveč tudi vsak pošten človek in celo sami bivši generali in oficirji v kontrarevolucionarnih armadah.

Sestanek ljubljanskih zaupnikov N. D. S. J. je vsako sredo ob pol 8. uri zvečer v »Delavskem domu.«

NAŠE KNJIGE.

»Borba.« — Izšla je 4. številka revije, ki jo izdaja NDSJ. — »Borba«, marksistični časopis. Kot vse številke te potrebne naše revije ima tudi ta številka na 50 straneh bogato vsebino: 7. nov. 1917 — 7. nov. 1923, Miljuš; Bankrotstvo parlamentarizma, Novaković; Novo čudovišče reakcije, T. Kacelović; Može li se jedna kontrarevolucija utrditi za odredjeni datum, Trocki; Revolucija i kontrarevolucija u Bugarskoj, Pi-jade; Seljaštvo i radnička klasa u najbližem istorijskom perijodu, N. Buharin; Radnički štrajkovi u Jugoslaviji, P. Pavlović; Ideologija H. R. S. S. ili puš u Bačvu, Cesarec; Nemačka u borbi za opstanak i revoluciju, B. Bilbija; nato sledi politični in književni pregled ter zanimiv podlistek. V bodoče bo prinašala »Borba« tudi slovenske blanke. Priporočamo vsem aktivnim sodrugom, da se nemudoma naročijo na to našo strankino revijo, da jim bo s tem olajšano zasledovanje in udeleževanje v celi strankini politiki in razvoju ter da dobe potrebno teoretično podlago za svojo strankino delavnost. — Naročnina znaša trimesečno 15 Din, letno 60 Din. Denar je treba poslati na: Administracija »Borbe«, Kosovska 43/IV, Beograd. — Odbori krajevnih organizacij naj naročijo vsaj po 1 izvod »Borbe«.

Širite „Glas Svobode“!

VSEM KRAJEVNIM ORGANIZACIJAM IN ZAUPNIŠTVOM NDSJ.

Tem poštom pozivamo vse krajevne organizacije in zaupništva, da nam redno obračunajo članarino in pošljejo poročilo o svojem delovanju in stanju delavskega gibanja sploh v svojem kraju. Na to opozarjamo zlasti one organizacije, ki zanemarjajo to svojo dolžnost. Omenjene organizacije naj smatrajo to za opomin pokrajinskega tajništva, ki jim ne bo tozadevno pošiljalo še posebnih cirkularjev.

Nadalje naj nam javijo svoje dopisnike in kolporterje »Glas Svobode« one organizacije, ki tega še niso storile.

Vse stvari, ki se ličejo stranke, pošiljajte na pokrajinsko tajništvo Nezavisne Delavske Stranke in ne na »Glas Svobode«!

Pokrajinsko tajništvo NDSJ.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.
Odgovorni urednik Anton Sušteršič.
Tisk tiskarne »Mercur« v Ljubljani.